

Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya

—

El malbaratament alimentari

Novembre 2018

Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya

Edita

Bon Preu, SAU

Ctra.C-17, Km 73

08509 Les Masies de Voltregà (Barcelona)

Coordinació

Tracis, SL

Pau Claris, 147

08009 Barcelona

Les anàlisis, les opinions i les conclusions que s'exposen en aquest treball pertanyen als autors de l'informe i no són necessàriament compartides pel Grup Bon Preu.

© Bon Preu, SAU

Les Masies de Voltregà, novembre del 2018

El malbaratament alimentari

Introducció

Segons la FAO, l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura, el malbaratament alimentari es defineix com aquells aliments segurs i nutritius inicialment destinats al consum humà que són rebutjats o utilitzats de manera alternativa (no alimentària) al llarg de les cadenes de subministrament alimentari.

Per determinar les xifres del malbaratament alimentari s'analitzen els circuits de recollida selectiva de la fracció orgànica i de la recollida de la resta, de forma que s'analitzen els residus alimentaris de diverses procedències (llars, comerços, etc.) i s'agrupen segons classificacions establertes. Amb les dades obtingudes, es calculen els valors de fracció alimentària i malbaratament pels circuits de recollida de restes i de fracció orgànica, i d'acord amb aquesta dada, el resultat s'extrapola al conjunt de societat.

La Unió Europea va fer una estimació dels residus alimentaris (*Estimates of European food waste levels*, de març del 2016, publicat per la Comissió Europea). Segons aquest estudi, els sectors que més contribueixen als residus d'aliments són les famílies (47 ± 4 milions de tones anuals) i el processament (17 ± 13 milions de tones anuals). Aquests dos sectors representen el 72% dels residus alimentaris de la UE, tot i que hi ha una gran incertesa sobre l'estimació del sector de la transformació en comparació amb tots els altres sectors. Del 28% restant dels residus alimentaris, 11 milions de tones (12%) provenen del servei alimentari, 9 milions de tones (10%) de la producció primària i 5 milions de tones (5%) del comerç majorista i minorista.

A nivell de Catalunya, per a determinar el malbaratament alimentari es va realitzar un mostreig entre els mesos de juliol i setembre del 2011 que va caracteritzar prop de 6 tones de residus de fracció resta i de fracció orgànica de diferents municipis representatius. Fruit d'aquestes dades recopilades per l'Agència de Residus de Catalunya, es va determinar que es consumeixen 3,74 milions de tones d'aliments sòlids (499 kg/habitant/any), dels quals se n'ingereixen 2,56 milions i se'n descarten 1,18 milions en forma de residus alimentaris. D'aquests 1,18 milions de tones, hi han 920.577 tones que no es poden evitar descartar, ja que estan intrínsecament lligades al consum d'aliments que no ens mengem habitualment (les peles i pells d'hortalisses, de verdures i de fruites; el marro del cafè i les restes d'infusions; els pinyols, els ossos, les espines del peix i les closques, etc.). La resta, les 262.471 tones d'aliments que es llencen a les escombraries i que constitueixen els residus de la recollida municipal, és el que en aquesta diagnosi s'ha qualificat com a malbaratament alimentari. Aquesta xifra de malbaratament no té en compte, però el malbaratament de la distribució a l'engròs, el de la indústria agroalimentària i el del sector primari. Del total de les disponibilitats alimentàries sòlides¹ que adquireixen les famílies, els restaurants i els comerços al detall de Catalunya es malbarata, doncs, un 7% (34,9 kg/habitant/any), xifra que equival a

¹ D'acord amb la metodologia de recollida de dades cal assenyalar que tampoc s'incorpora el malbaratament de productes líquids, ja que aquests no els gestionen a través del servei de recollida de les escombraries.

llençar el menjar consumit durant 25,5 dies o a nodrir més de 500.000 persones durant un any.

D'aquestes 262.471 tones de malbaratament estimades per a Catalunya, un 58% es concentra a les llars, un 12% a la restauració, un 4% a institucions hospitalàries i col·lectivitats, mentre que la resta correspondria a la xarxa comercial, amb un 16% als supermercats, un 9% als comerços alimentaris i altres i un 1% als mercats municipals.

Enquesta sobre malbaratament a les famílies

Amb l'objectiu de poder aprofundir en el comportament de la societat catalana, Bonpreu i Esclat, en el marc de les enquestes que fa periòdicament entre els seus clients, va incloure preguntes relacionades amb el malbaratament alimentari. Les respostes obtingudes ens permeten obtenir informació prou rellevant sobre la sensibilitat dels clients envers aquesta qüestió. L'enquesta correspon a una mostra de 3.351 consumidors (vegeu fitxa tècnica al final de l'estudi).

Només un 13,6% de les llars afirma que mai llença productes alimentaris per caducitat o altres raons

L'enquesta realitzada plantejava una primera pregunta sobre el comportament a les llars, demanant si part dels productes alimentaris comprats acaben llençant-se, ja sigui per caducitat o per altres raons, amb quatre possibles respostes: "mai", "gairebé mai", "algunes vegades" i "sovint".

Una de les primeres conclusions que s'extreu de l'explotació de l'enquesta és que el gruix de la llars catalanes gairebé mai acaba llençant productes alimentaris comprats. Així, l'opció "gairebé mai" va representar el 51,3% de les respostes obtingudes, dada que trasllueix una important conscienciació entorn a la problemàtica del malbaratament, però que alhora posa en evidència que el malbaratament zero és difícil d'aconseguir. De la resta de respostes, un 34,2% expressa que "algunes vegades" i tan sols un 1,7% manifesta que sovint ha de llençar productes alimentaris adquirits, mentre que el percentatge de famílies que manifesten que mai llencen aliments representa només el 12,8% del total de les llars.

Taula 1. A la seva llar hi ha productes alimentaris que hagi comprat que s'acabin llençant, ja sigui per caducitat o per altres raons?

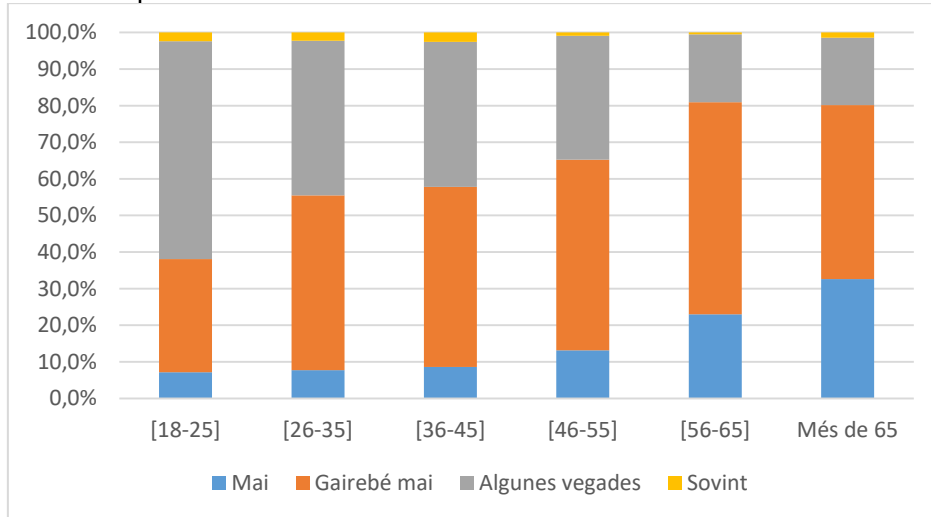
	Total
Mai	12,8%
Gairebé mai	51,3%
Algunes vegades	34,2%
Sovint	1,7%

A major edat, millor gestió dels aliments

Quan les respostes s'analitzen en funció de l'edat del membre que ha respost l'enquesta, s'observa de forma clara que la gestió del malbaratament millora amb l'edat. Així, es destaca que el percentatge de llars que mai llença productes alimentaris entre les majors de 65 anys arriba a representar el 32,6% del total, davant el 7,1% de les llars més joves (18-25 anys), i del 7,7% de les llars entre 26-35 anys. De fet, s'observa una clara

progressió per edat del percentatge de llars que considera que mai llença productes alimentaris per caducitat o altres raons, ja que davant dels baixos percentatges de les llars més joves, en el tram de 46 a 55 anys el percentatge ja puja al 13,1%, i entre les de 56 i 65 s'arriba al 23,0%.

Gràfic 1. A la seva llar hi ha productes alimentaris que hagi comprat que s'acabin llençant, ja sigui per caducitat o per altres raons?. Per edats

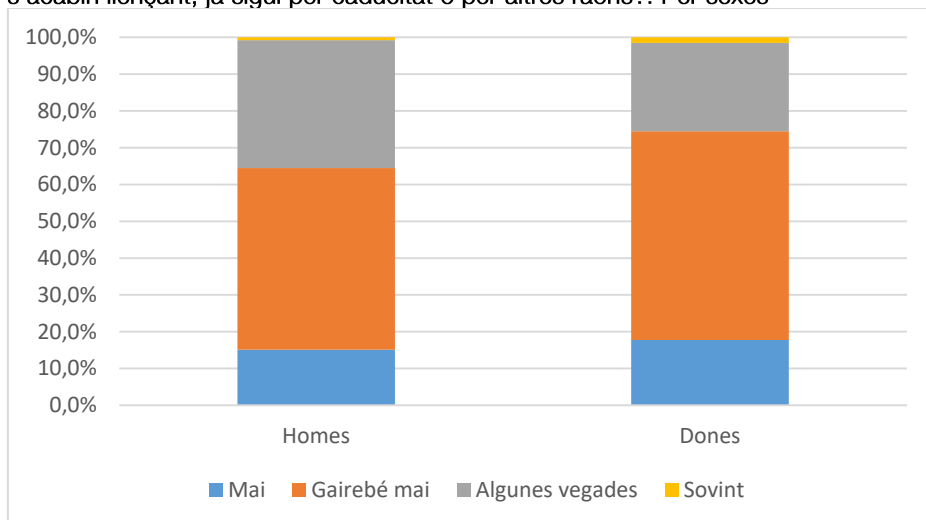

Per contra, el percentatge de llars que sovint llença productes alimentaris comprats és de només l'1,4% en el cas de les llars de més de 65 anys, i fins i tot són percentatges inferiors per a les famílies de 46 a 55 anys (0,9%) i de 56 a 65 anys (0,5%), davant el 2,4% de les famílies de 18 a 25 anys, el 2,3% de les de 26 a 35 anys, i el 2,6% de les de 36 a 45 anys. Això marca una clara diferència de comportaments respecte amb aquesta qüestió entre les famílies de més i de menys de 45 anys.

Les dones tenen una major sensibilització quant al malbaratament alimentari

Quan l'anàlisi de les dades obtingudes es fa per sexes, la constatació que deriva de l'enquesta és l'existència d'una major sensibilitat per part de les dones envers la problemàtica del malbaratament, tot i que les diferències no són especialment rellevants. Així, el percentatge de dones que va respondre que mai llença productes alimentaris puja fins al 17,7%, davant el 15,1% dels homes. Per contra, el 34,8% dels homes considera que "algunes vegades" llença productes alimentaris davant el 24,0% de les dones; percentatges que es capgiren per al "gairebé mai", on les respostes són del 49,4% dels homes davant el 56,7% de les dones.

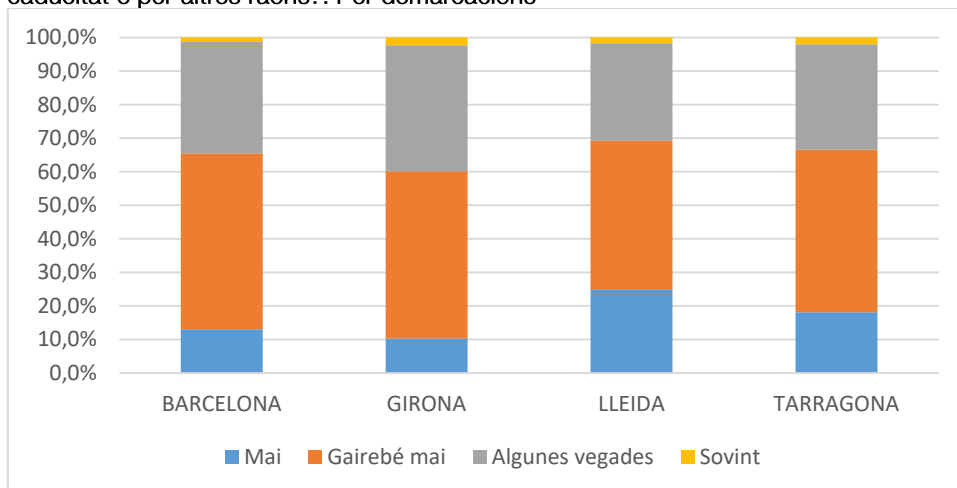
Gràfic 2. A la seva llar hi ha productes alimentaris que hagi comprat que s'acabin llençant, ja sigui per caducitat o per altres raons?. Per sexes

Per demarcacions s'observen diferències, Barcelona i Girona és on hi ha més malbaratament alimentari

Des del punt de vista territorial s'observen certes diferències, de forma que allà on els enquestats manifesten que fan un pitjor aprofitament dels aliments és a Girona i a Barcelona. Així, Girona és la demarcació on menys es declara que “mai” es llencen productes alimentaris, amb un 10,3% del total de les respostes, davant el 12,8% agregat, i on els percentatges de respostes observades per a les opcions “algunes vegades” i “sovint” se situen clarament per sobre de la mitjana, amb el 37,5% i el 2,3% respectivament, davant el 34,2% i l'1,7% de la mitjana catalana.

Gràfic 3. A la seva llar hi ha productes alimentaris que hagi comprat que s'acabin llençant, ja sigui per caducitat o per altres raons?. Per demarcacions

En l'altre extrem trobem la demarcació de Lleida, on el percentatge de llars que mai malbaraten aliments puja al 24,8%, molt per sobre del 12,8% agregat, mentre que Tarragona es queda amb un percentatge del 18,1%, més moderat però igualment per sobre de la mitjana catalana.

Finalment, els percentatges de Barcelona se situen en una posició intermèdia i més en línia amb la mitjana catalana.

Aquests comportaments territorialment diferenciats semblen suggerir que als llocs on el sector primari té un major pes en la seva economia, com ara a les demarcacions de Lleida i de Tarragona, existeix una major propensió a evitar el malbaratament alimentari, mentre que a les demarcacions on els serveis i la indústria tenen proporcionalment un pes més elevat, com ara Barcelona i Girona, la sensibilitat sobre aquesta qüestió és menor.

La fruita i les verdures són els productes que reiteradament esdevenen font de major malbaratament

Per tipologia de productes, la fruita i les verdures són els aliments que més es malbaraten. Així, a la pregunta de quin tipus d'aliments són els que heu llençat en alguna ocasió, fins a un 52,0% dels enquestats afirma que han llençat fruites i verdures. Aquests percentatges baixen per a la resta de productes alimentaris, amb percentatges del 22,8% per als productes lactis (llet, iogurts i formatges), i un 20,7% per al pa, cereals i pastisseria. A certa distància venen els embotits, amb un 10,6% de les llars que afirmen haver-ne llençat.

Els productes carnis no estan entre els que més es malbaraten, però atès el seu pes elevat en la despesa alimentària de les llars representen una part molt important dels aliments desaprofitats

El percentatge de llars que acaben llençant alguna vegada productes carnis és relativament baix, sobretot considerant que tenen un període de caducitat relativament curt. Així, un 9,8% de les llars afirma haver llençat aquest tipus de producte, percentatge que queda molt lluny del 52,0% de la fruita i verdures, i també sensiblement per sota del 22,8% dels productes lactis i del 20,7% del pa, cereals i pastisseria.

No obstant això, el percentatge proper al 10% de malbaratament carni cal considerar-ho com a prou significatiu, especialment si tenim en compte que és un producte que constitueix una part molt important, al voltant del 20%, del total de la despesa alimentària de les llars.

En el peix i marisc el malbaratament és baix; tot i tractar-se d'un producte de caducitat curta pel que fa al fresc, el preu relativament elevat i la rellevància del congelat i del fumat actuen com a antídots del malbaratament d'aquests productes

El peix i marisc, tot i tractar-se de productes que caduquen molt ràpidament, en el cas del fresc, el percentatge de llars que afirmen haver-ne malbaratat representa només el 2,9% del total. Un element que podria estar jugant a favor d'aquest moderat percentatge, molt inferior en comparació amb l'observat per als productes carnis, podria tenir a veure

amb el preu relativament alt del producte i també amb l'elevat pes del congelat o fumat, amb terminis de caducitat llargs, que afavoreixen una gestió més adequada a les necessitats del consum familiar.

Taula 2. Quin tipus d'aliments són els que heu llençat en alguna ocasió?.

	Total
Fruita i verdures	52,0%
Llet, iogurts i formatges	22,8%
Pa, cereals i pastisseria	20,7%
Embotits	10,6%
Carns	9,8%
Menjar preparat	7,6%
Ous	5,3%
Conserves (llaunes, pots,...)	4,9%
Begudes (suc, refrescos, vins...)	3,7%
Peix i marisc	2,9%
Pasta, arròs i llegums	1,8%

En el creuament d'edats – Per tipologia de productes es reproduïx l'esquema de a major edat menys malbaratament,...

Per edats, el malbaratament dels diferents tipus d'aliments no presenta grans diferències. A grans trets, es reproduïx l'esquema de a major edat menys desaprofitament dels diferents tipus d'aliments. No obstant això, la fruita i la verdura es destaquen també entre les llars de major edat com els productes alimentaris amb una major dificultat de gestió per evitar el malbaratament.

Taula 3. Quin tipus d'aliments són els que heu llençat en alguna ocasió?
Per edats

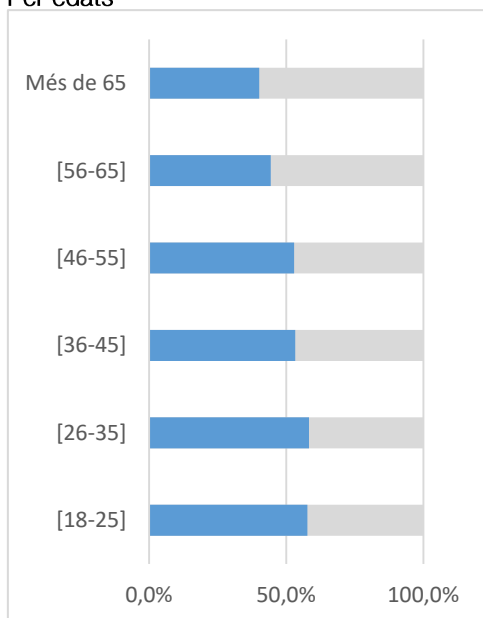
	Trams d'edat en anys						Més de 65	Total
	18-25	26-35	36-45	46-55	56-65			
Fruita i verdures	57,7%	58,3%	53,2%	52,8%	44,4%	40,1%		52,0%
Llet, iogurts i formatges	32,7%	22,2%	28,7%	21,6%	18,8%	14,3%		22,8%
Pa, cereals i pastisseria	25,0%	17,3%	20,5%	25,3%	19,0%	14,8%		20,7%
Embotits	11,5%	14,6%	12,6%	10,8%	6,1%	7,7%		10,6%
Carns	30,8%	10,8%	11,5%	9,6%	3,6%	4,9%		9,8%
Menjar preparat	7,7%	7,0%	7,8%	7,9%	6,7%	4,9%		7,6%
Ous	21,2%	7,6%	6,2%	3,4%	3,3%	2,7%		5,3%
Conserves (llaunes, pots,...)	1,9%	3,0%	4,5%	5,4%	7,7%	2,7%		4,9%
Begudes (suc, refrescos, vins...)	7,7%	5,1%	3,6%	2,6%	3,8%	3,3%		3,7%
Peix i marisc	11,5%	2,2%	3,9%	2,6%	1,5%	1,6%		2,9%
Pasta, arròs i llegums	7,7%	2,2%	1,2%	2,0%	1,3%	2,2%		1,8%

Així, el 40,1% de les llars de major edat reconeix que la fruita i la verdura són el tipus de producte que en alguna ocasió han acabat llençant, percentatge que puja fins al 57,7% i 58,3% a les llars més joves (de 18 a 25 anys i de 26 a 35 anys, respectivament).

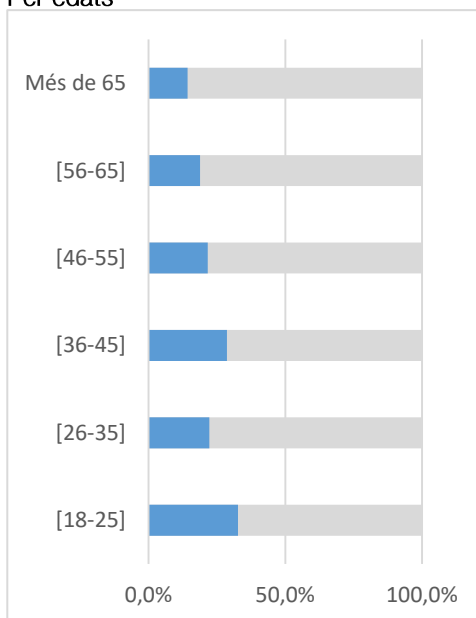
En la llet, iogurts i formatges, així com també en el pa, cereals i pastisseria, es reproduïx el mateix esquema de a major edat menys malbaratament. Així, si en els productes lactis -la segona tipologia de productes que presenta major dificultat de gestió- el percentatge de malbaratament arriba en termes agregats al 22,8% de les llars catalanes, aquesta situació presenta novament dos extrems: el 32,2% de les llars més joves que acaben

llençant aquests tipus de productes en alguna ocasió, davant el 14,3% de les llars de més edat. I quelcom similar succeeix amb el pa, cereals i pastisseria, amb un percentatge agregat del 20,7% per al conjunt, davant el 25,0% de les llars més joves versus el 14,8% de les llars de major edat.

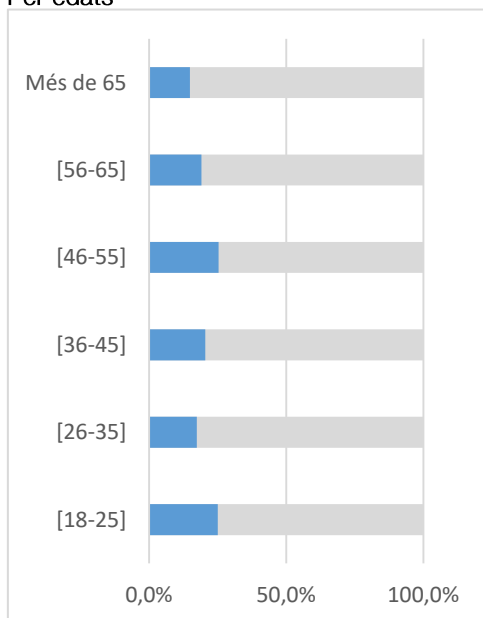
Gràfic 4. Per a la fruita i verdures, en quin percentatge els heu llençat en alguna ocasió?
Per edats

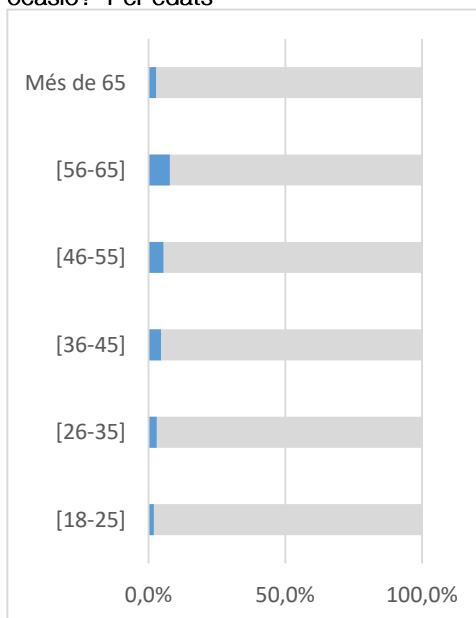
Gràfic 5. Per a la llet, iogurts i formatges, en quin percentatge els heu llençat en alguna ocasió?
Per edats

Gràfic 6. Per al pa, cereals i pastisseria, en quin percentatge els heu llençat en alguna ocasió?
Per edats

Gràfic 7. Per a les conserves (llaunes, pots, ...), en quin percentatge els heu llençat en alguna ocasió? Per edats

...però amb algunes excepcions, com ara les conserves.

De les dades obtingudes es destaca que aquesta tònica de menys desaprofitament dels aliments a major edat es capgira quan la pregunta és sobre conserves (llaunes, pots i altres). Tot i que aquesta tipologia de productes se situa com una de les de baixa

problemàtica (només un 4,9% de llars catalanes reconeix haver-ne llençat alguna vegada), és curiós veure que aquesta és l'única tipologia d'aliments per a la qual el percentatge de llars que afirma haver-ne fet malbaratament és superior entre les llars de major edat que entre les llars més joves. Els hàbits de consum possiblement hi tenen molt a veure. Així, en concret, el percentatge que afirma haver llençat conserves arriba a ser del 7,7% per a les llars que se situen en el tram d'edat que va de 56 a 65 anys, i del 4,9% per a les majors de 65 anys; percentatges que depassen en molt l'1,9% i el 3,0% de les llars més joves (de 18 a 25 anys i de 26 a 35 anys, respectivament).

Per sexes no hi ha diferències rellevants de comportament en funció de la tipologia d'aliments, tot i que en pa, cereals i pastisseria, i en embotits, es trenca aquesta tendència general

Per sexes, les diferències no són especialment rellevants per productes, tenint en compte, però, que com s'ha vist pels resultats generals de l'enquesta, els homes tenen una major tendència a llençar productes alimentaris que les dones, cosa que també es reflecteix quan es concreta producte per producte. Aquesta tendència té, però, excepcions en el cas del pa, cereals i pastisseria, i també en els embotits, les dues úniques tipologies de productes per a les quals el percentatge d'homes que afirmen haver-ne fet malbaratament se situa per sota del percentatge de les dones.

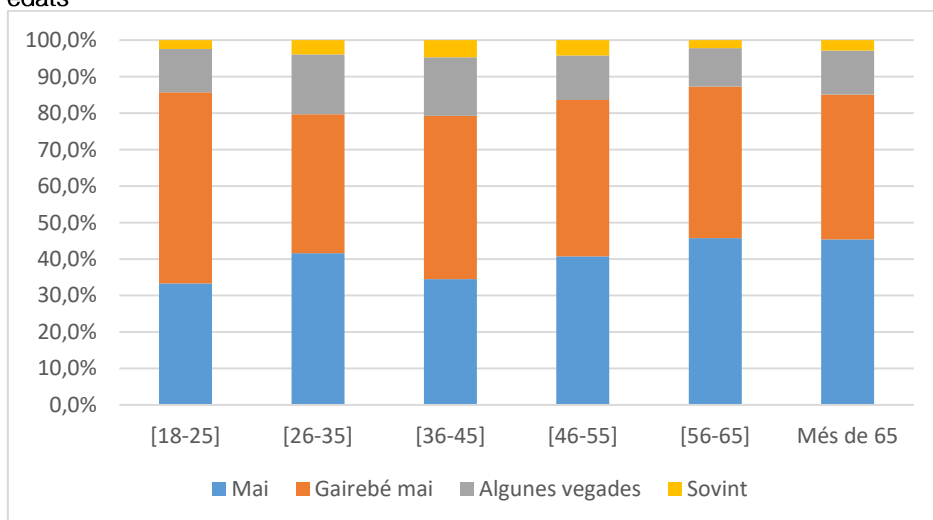
Taula 4. Quin tipus d'aliments són els que heu llençat en alguna ocasió? Per sexes

	Homes	Dones	Total
Fruita i verdures	52,6%	50,6%	52,0%
Llet, iogurts i formatges	22,2%	21,6%	22,8%
Pa, cereals i pastisseria	18,8%	22,9%	20,7%
Embotits	9,9%	12,3%	10,6%
Carns	9,7%	8,2%	9,8%
Menjar preparat	8,9%	6,6%	7,6%
Ous	6,1%	4,0%	5,3%
Conserves (llaunes, pots,...)	5,7%	4,6%	4,9%
Begudes (suc, refrescos, vins...)	3,6%	3,4%	3,7%
Peix i marisc	3,6%	2,3%	2,9%
Pasta, arròs i llegums	2,3%	1,8%	1,8%

Finalment, als enquestats se'ls va demanar si després de cuinar acaben llençant els aliments sobrants dels plats o de les cassoles. Cal destacar que més del 81,7% dels enquestats van respondre que mai o gairebé mai ho fan, mentre que només un 14,2% els llença algunes vegades i un residual 4,0% de les persones ho fa sovint.

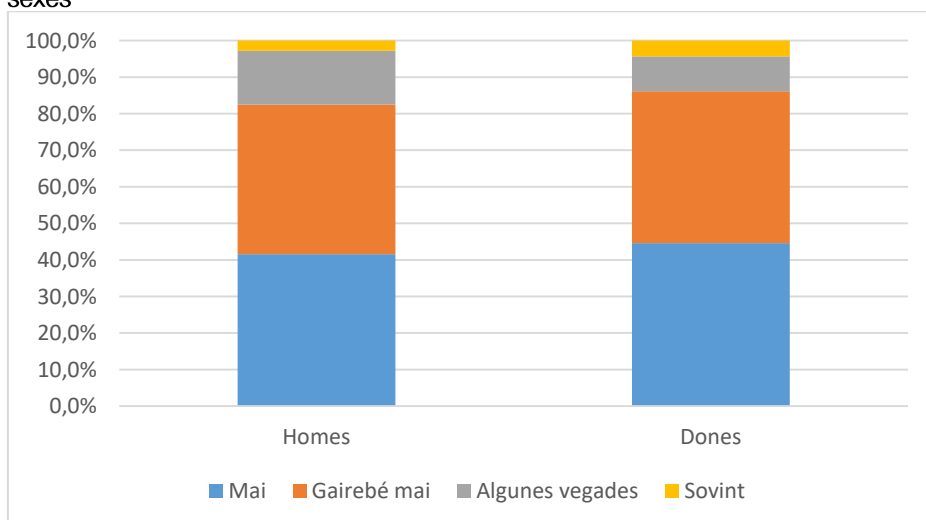
Per a aquesta pregunta s'observa novament que a mesura que augmenten les edats, la propensió a llençar els aliments sobrants tendeix a la baixa, tot i que les diferències no són tan clares com s'observava per a la pregunta de si s'acaben llençant aliments comprats.

Gràfic 8. Després de cuinar, acabeu llençant els aliments sobrants dels plats o de les cassoles?. Per edats

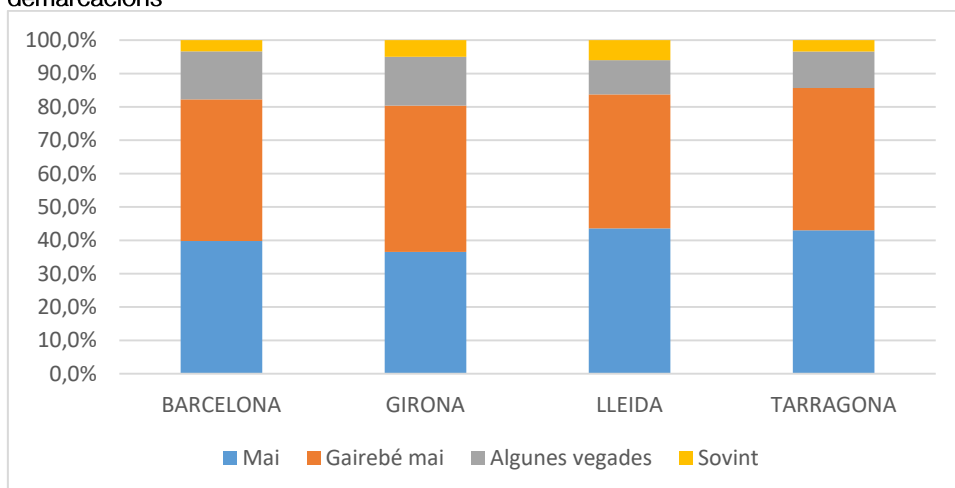
Per sexes, també s'observen similituds, amb un comportament més conservador per part de les dones, que amb un 44,6% no llencen mai els aliments sobrants dels plats o de les cassoles, davant el 41,6% dels homes; encara que a l'altre extrem, és a dir, responent que ho fan sovint, el percentatge de dones, 4,3%, és sensiblement superior al 2,8% dels homes.

Gràfic 9. Després de cuinar, acabeu llençant els aliments sobrants dels plats o de les cassoles?. Per sexes

Per demarcacions, novament s'observa un comportament més conservador a Lleida i a Tarragona, on els percentatges de llars que mai llença els aliments sobrants dels plats o les cassoles, 43,6% i 43,0%, respectivament, són significativament superiors al 38,6% de la mitjana catalana.

Gràfic 10. Després de cuinar, acabeu llençant els aliments sobrants dels plats o de les cassoles?. Per demarcacions

Fitxa tècnica de l'enquesta

- Mostra de l'enquesta: 3.352 enquestats, amb enquestes online a partir d'usuaris escollits aleatòriament sobre la base de clients amb targeta client de Bonpreu i Esclat, i amb enquestes personals amb clients seleccionats aleatòriament.
- Àmbit de l'enquesta: Catalunya
- Recollida de la informació via internet i presencial.
- Enquesta feta durant el mes de setembre del 2018.
- Error mostral màxim d'un +/-2,3%, amb un nivell de confiança del 95%.

